

ENERJİ GÜVENLİĞİ EKSENİNDE DOĞU AKDENİZ GAZ FORUMU

East Mediterranean Gas Forum in the Perspective of Energy Security

Ferhat KÖKYAY*

Özet

Doğu Akdeniz, kadim medeniyetlerin ve semavi dinlerin ortaya çıktığı bir bölge olarak köklü siyasi, sosyal, kültürel sorunların da yer aldığı bir bölgedir. Jeopolitik açıdan büyük öneme sahip olan bölge, son dönemde keşfedilen hidrokarbon kaynakları ve deniz yetki alanları paylaşım sorunlarıyla gündemde yer almaktadır. Bölge ülkeleri bir taraftan münhasır ekonomik bölge paylaşımı, diğer taraftan doğal gazın uluslararası pazarlara iletim projeleri kapsamında ittifaklar oluşturmaktadırlar. 2018 yılında, Doğu Akdeniz doğal gaz kaynaklarının işletilmesi kapsamında üretici, alıcı ve transit bazı ülkeleri kapsayan bir iş birliği platformu olarak Doğu Akdeniz Gaz Forumu (East Mediterranean Gas Forum - EMGF)'nin kurulması gündeme gelmiştir. Bu çalışmada, ilgili resmi makamların açıklamaları ve yayınlanan deklarasyonlardan hareketle, Forum'un kuruluş amacına uygun olarak iş birliğini geliştirme ve enerji güvenliğine hizmet etme potansiyelinin uluslararası ilişkiler açısından analiz edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda; çalışmada öncelikle bölgenin hidrokarbon potansiyeli incelenerek, dünya hidrokarbon kaynakları içindeki önemine değinilmiş, EMGF'nin oluşumunda ana etkenlerden olan doğal gazı uluslararası pazarlara ulaştıracak ihraç projeleri, EMGF'nin kuruluş hedefleri ve Forum'a üye, Forum dışında kalan aktörlerin ve bölge dışı güçlerin EMGF'ye yaklaşımı analiz edilerek EMGF'nin enerji güvenliğine etkisi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler:

EMGF,
Hidrokarbon,
Enerji Güvenliği

JEL Kodları:

F53, S35, S34

Abstract

The Eastern Mediterranean, where ancient civilizations and Abrahamic religions have emerged, hosts deep-rooted political, social, and cultural issues as well. The region occupies the world agenda with recently discovered hydrocarbon resources and the disputes between the countries on the sharing of the exclusive economic zones and the transmission of the natural gas to international markets. In 2018, the establishment of the Eastern Mediterranean Gas Forum (EMGF) as a cooperation platform for the operation of Eastern Mediterranean natural gas resources came to the agenda. In terms of international relations, this study aims to examine the Forum's potential to improve cooperation and serve energy security per its founding purpose. This examination will be based on the statements given by the relative authorities and the published declarations. In this context, firstly, the region's hydrocarbon potential was examined, and its importance in the world hydrocarbon resources was mentioned in this study. Export projects that will transport the natural gas to international markets, which is one of the main factors in the formation of EMGF, the establishment objectives of EMGF, the approaches of the actors who are members of the Forum, outside the Forum and outside the region, towards the EMGF were analyzed, and EMGF's effect on energy security was evaluated.

Keywords:

EMGF,
Hydrocarbon,
Energy Security

JEL Codes:

F53, S35, S34

* Dr. Öğr. Üyesi, Nişantaşı Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, ferhat.kokyay@nisantasi.edu.tr, ORCID: 0000-0001-5883-7071

1. Giriş

Enerji güvenliği açısından iş birliği önemli bir kavramdır. Ancak bir iş birliği projesi olarak yansıtılan Doğu Akdeniz Gaz Forumu (East Mediterranean Gas Forum – EMGF) bölgede enerji güvenliği için nasıl bir rol oynayacak merak konusudur. Keza kadim medeniyetlerden beri çatışmaların vuku bulduğu Akdeniz havzasında güvenlik, özellikle de günümüz açısından büyük öneme sahip olan enerji güvenliği çok geniş bir kesimce özlemle beklenen bir konudur. Kıtaları, kültürleri, ticareti birbirine bağlayan Akdeniz’in çok eski dönemlerden beri bir merkez olarak çekim gücünün olduğunu söylemek mümkündür. Bu bakımdan Akdeniz, hemen her dönemde etrafında hayat bulan çeşitli medeniyetlerin hegemonya mücadelesine sahne olmuştur. Doğu – Batı uzanımı yaklaşık 3.700 km ve yüzölçümü yaklaşık 2,5 milyon km² olan Akdeniz esasında bu büyüklüğüne rağmen kapalı bir denizdir. Süveyş Kanalı, Cebelitarık Boğazı ve Karadeniz’i Akdeniz’e bağlayan Türk Boğazları, Akdeniz’in jeopolitik önemi yüksek bölgeleridir. Akdeniz’i okyanuslara ve Karadeniz’e bağlayan boğazların yanında, Akdeniz’deki çeşitli adalar da bölgesel ölçekte öneme sahiptir. Söz konusu adalardan birisi şüphesiz Akdeniz’in üçüncü büyük adası olması nedeniyle Kıbrıs adasıdır ve özellikle Doğu Akdeniz’de stratejik açıdan büyük öneme sahiptir. Akdeniz’in, Tunus’un Bon Burnu ile Sicilya Adası’nın en batı kıyısı (Lilibeo Burnu) arasındaki hattın doğusunda kalan bölge Doğu Akdeniz olarak tanımlanmakla (Yaycı, 2012, s. 2) beraber son dönemde kabaca Türkiye ile Mısır kıyıları arasında kalan bölge yeraltı enerji kaynakları ile gündemde bulunmaktadır.

Doğu Akdeniz, kadim medeniyetlerin, semavi dinlerin hayat bulduğu ve dünyaya yayıldığı bölge olmasının bir sonucu olarak, kökleri yüzyıllara dayanan günümüz siyasi, sosyal, kültürel gelişmelerini de etkileyen tarihi çatışmaların cereyan ettiği bir bölgedir. Bu bakımdan Doğu Akdeniz’i, jeopolitik açıdan da ele almakta fayda görülmektedir. Doğu Akdeniz, Süveyş Kanalı gibi dünya ticaret yolları itibarıyla önemli bir suyunun yanı sıra Karadeniz’e çıkış yolu olan Ege Denizi’ni kontrol etmesi açısından, Amerikalı Amiral Alfred Thayer Mahan’ın ortaya attığı deniz hâkimiyet teorisi kapsamında “denizlere hâkim olan dünyaya hâkim olur” (İlhan, 1989, s. 14) görüşüne göre önemli görülmektedir. Doğu Akdeniz, “Dünya adasına hâkimiyetin dünyaya hâkimiyeti sağlayacağını” savunan İngiliz jeopolitikçi Halford John Mackinder’in kara hâkimiyet teorisine (Mackinder, 1943, s. 595-605) göre dünya adası olarak tanımlanan Asya, Afrika ve Avrupa kıtalarının merkezinde yer alması nedeniyle de önemli bir denizdir. Bir diğer hâkimiyet teorisi olan “kenar kuşak ülkelerine hâkim olan, Avrasya’ya hükmeder, Avrasya’ya hükmeden, dünyanın kaderini kontrol eder” (Spykman, 1944, s. 43) görüşünü savunan kenar kuşak teorisinde Akdeniz’in önemi, çevresel otoyol olarak tanımlanmak suretiyle belirtilmiştir.

Jeopolitik açıdan önemi tartışmasız olan Doğu Akdeniz’de, keşfedilen hidrokarbon kaynakları ve deniz yetki alanları ile ilgili tartışmaların sürdüğü bir ortamda gündeme gelen EMGF’nin, bölgedeki deniz yetki alanları paylaşım sorunları ve enerji güvenliği açısından analiz edilmesinin yanında, bölge ülkeleri ve bölge içi ve bölge dışı aktörlerin Forum’a yaklaşımının ortaya konulmasının uluslararası ilişkiler açısından önemli olduğu değerlendirilmektedir.

Çalışma öncesinde Türkiye’de ve yurt dışında mevcut literatürde yapılan incelemede, konunun daha ziyade Doğu Akdeniz deniz yetki alanlarını ve keşfedilen hidrokarbon kaynaklarını uluslararası hukuk veya enerji güvenliği bağlamında analiz eden çalışmalarda yüzeysel olarak ele alındığı tespit edilmiştir. Özel olarak EMGF’nin analiz edildiği, Winter ve

Lindenstrauss'un (2019) Forum'un önemi üzerine yaptıkları çalışmada; doğal gaz keşiflerinin ve Türkiye'nin bölgede artan iddialarının Forum'un oluşumunda etken olduğu ileri sürülmektedir.

Bu çalışmada, mevcut çalışmalardan farklı olarak, EMGF'nin kurulma süreci ve etken unsurlar daha detaylı olarak incelenmiş, çeşitli aktörlerin Forum'a yaklaşımı ortaya konulmuş ve Forum'un enerji güvenliğine etkileri analiz edilerek literatüre katkı sağlamaya çalışılmıştır. Bu kapsamda; giriş bölümünde bölgenin hidrokarbon potansiyeli incelenmiş ve dünya hidrokarbon kaynakları dikkate alınarak keşfedilen rezervlerin önemine değinilmiştir. Doğu Akdeniz Doğal Gaz İhraç Projeleri ve EMGF başlığı altında, EMGF'nin oluşumunda ana etkenlerden olan, doğal gazı uluslararası pazarlara ulaştıracak ihraç projeleri ve entegre gaz altyapısının önemi analiz edilmiştir. Forum'un öncü fikri olan, bölgede ortak bir doğal gaz altyapı oluşturulması gayretleri; Entegre Gaz Altyapısı'ndan (EMIGI) Gaz Forumu'na başlığı, Forum'un kuruluş süreci ve hedefleri ise EMGF'nin Kurulması başlığı altında ele alınmıştır. Forum'a üye, Forum dışında kalan ve bölge dışı aktörlerin EMGF'ye yaklaşımı; Aktörlerin EMGF'ye Yaklaşımı başlığında analiz edilmiştir. Son bölümde EMGF'nin Enerji Güvenliğine Etkisi başlığı altında, Forum ile oluşturulmaya çalışılan iş birliği, çeşitli açılardan analiz edilerek, enerji güvenliğine olumlu veya olumsuz etki etme potansiyeli değerlendirilmiştir. Araştırma ve yayın etiği kurallarına riayet edilerek gerçekleştirilen çalışma, etik kurul izni ve/veya yasal/özel izin alınmasını gerektirmemektedir.

2. Doğu Akdeniz'in Hidrokarbon Potansiyeli

19. yüzyılın ikinci yarısında petrolün ticari bir meta olarak kullanılmaya başlanması (Kökay, 2019, s. 7) ve 1869 yılında Süveyş kanalının açılması, özellikle Doğu Akdeniz'in jeopolitik önemini artıran gelişmeler olmuştur. Türk hidrokarbon arama faaliyetleri kapsamında da Doğu Akdeniz, Osmanlı döneminde 1889 yılında İskenderun / Çengen bölgesinde gerçekleşen ilk sondaj faaliyeti açısından önemli bir bölge olarak değerlendirilmiştir. Ancak açılan 15 sığ petrol kuyusundan sonuç alınamamıştır (Taşman, 1949, s. 15). Osmanlı Devleti bu dönemde bugünkü duruma göre Filistin, İsrail, Suriye devletlerinin sınırlarında kalan bölgelerde, çeşitli alanlarda petrol arama imtiyazları vermiştir (Ediger, 2006, s. 101). Cumhuriyet döneminde de ilk deniz sondajı Seyhan-1 ismiyle Akdeniz'de başlatılmış ancak sonuç alınamamıştır (Lokman, 1970, s. 2).

Doğu Akdeniz'de ilk deniz hidrokarbon keşfi 1969 yılında Abu Qir 1 NFW kuyusunda gerçekleşmiştir (Oilprice, 2017). Phillips Petroleum'un Mısır açıklarında, sığ denizde gerçekleştirdiği keşiften sonra 2000'li yıllara kadar havzanın önemini ortaya koyacak bir keşfe rastlanmamıştır. Son yıllarda gerçekleşen doğal gaz keşifleri enerji şirketlerinin ve bölgeyle ilgili ülkelerin dikkatini Doğu Akdeniz'e çekmiştir.

İlk keşiflerden sonra Amerikan Jeolojik Araştırmalar Enstitüsü'nün (The U.S. Geological Survey – USGS) 2010 yılında Doğu Akdeniz Nil ve Levant havzasına ilişkin yaklaşık 3,5 milyar varil (476 milyon ton) ham petrol ve 10 trilyon m³ doğal gaz rezerv tahmininde bulunması dikkatlerin bölgeye yönelmesinde etken olmuştur (USGS, 2010a, 2010b). Tablo 1.'de yer alan keşifler sonrası söz konusu tahminin %22'si gerçekleşmiş durumdadır. Eylül 2020 tarihine kadar bölgedeki keşiflerin toplamı 2,2 trilyon m³ seviyesini aşmaktadır. Bu miktar, 2019 sonu itibarıyla 198,8 trilyon m³ düzeyindeki dünya toplam doğal gaz rezervlerinin

(BP, 2020, s. 32) %1.10’ünü teşkil etmektedir. Avrupa ülkelerinin tamamının yıllık doğalgaz tüketiminin 554,1 milyar m³, Türkiye’nin 43,2 milyar m³, bölge ülkelerinden İsrail’in 10,8 milyar m³ ve Mısır’ın 58,9 milyar m³ tüketim rakamları (BP, 2020, s. 36) dikkate alındığında, mevcut rezervler itibariyle, Doğu Akdeniz doğal gaz kaynaklarının bölge ülkeleri için önemine karşın, dünya enerji piyasasında bir oyun değiştirici rolü olduğunu söylemek mümkün değildir. Ayrıca dünyada yıllık toplam 3,98 trilyon m³ mevcut üretim ve 3,92 trilyon m³ tüketim (BP, 2020, s. 34, 36) seviyeleri itibariyle, üretimin tüketimi karşılama imkânı nedeniyle, Doğu Akdeniz’den dünya enerji piyasasına sunulacak gazın herhangi bir aciliyeti de görülmemektedir.

Tablo 1. Doğu Akdeniz’de Önemli Doğal Gaz Keşifleri

Ruhsat Veren Ülke	Saha İsmi	Keşif Yılı	Rezerv (Milyar m ³)
İsrail	Mari - B	1998	28
	Tamar	2009	318
	Dalit	2009	14,1
	Leviathan	2011	606
	Tanin	2012	33,9
	Karish	2013	50,9
Filistin	Gaza Marin-1/2	2000	39
GKRY	Afrodit	2011	128
	Glaucus-1	2019	142-227
	Calipso-1	2018	?
Mısır	Zohr	2015	850

Kaynak: Yazar tarafından ilgili şirketlerin web sayfalarındaki verilerden derlenmiştir.

Yukarıda bahsedilen hidrokarbon potansiyelinin ortaya çıkmasına paralel olarak bölge ülkeleri arasında ikili anlaşmalar yapılarak deniz yetki alanlarının sınırlandırılması yoluna gidilmiştir. Doğu Akdeniz’de karşılıklı kıyıların mesafesi hiçbir yerde 400 mili geçmemektedir. Bu nedenle, karşılıklı kıyılardaki ülkelerin Birleşmiş Milletler Deniz Hukuku Sözleşmesine (BMDHS) göre 200 mil münhasır ekonomik bölge (MEB) ilanı mümkün olmamaktadır. Ayrıca bölgenin odağında 1963’ten beri çözülemeyen sorunlar ile Kıbrıs adası bulunmaktadır. Bölgede MEB sınırı belirleme maksatlı ilk anlaşma Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY) tarafından, 17 Şubat 2003 tarihinde Mısır ile imzalanmıştır. Türkiye, GKRY’nin Kıbrıs Türklerini yok sayan bir şekilde, Kıbrıs adası ile ilgili sadece kendisinin karar sahibi olması anlamına gelen bu anlaşmayı tanımadığını ilan etmiştir. Ayrıca söz konusu anlaşmanın Türkiye’nin bölgedeki deniz yetki alanı ile ilgili haklarını ihlal ettiğini açıklamıştır (United Nations, 2004, s. 127).

GKRY’nin 2007 yılında Lübnan (bu anlaşma Lübnan Meclisi tarafından onaylanmamıştır) ve 2010 yılında İsrail ile imzaladığı deniz yetki alanları sınırlandırma anlaşmaları ile tırmanan MEB tartışmaları hukuki bir sorun gibi görünmekle birlikte, temelinde Kıbrıs sorununun yer aldığı siyasi bir sorun olarak değerlendirilmektedir. 1963 yılında Kıbrıslı Türklerin anayasal haklarının Rumlar tarafından askıya alınması ile başlayan Kıbrıs sorununun, aradan geçen 57 yıla rağmen çözülememiş olması, mevcut sorunlara ve Ada’nın bölünmüş fiili durumuna rağmen BM ve AB gibi platformlarda GKRY’nin meşru yönetim olarak kabul edilmesi ve buna bağlı olarak, GKRY’nin de kendisini adada tek meşru siyasi otorite olarak görmesi, Türkiye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) ile Akdeniz enerji kaynakları konusunda görüşlerinin ters düşmesinde temel etkidir. Türkiye’nin, 2010 yılında vuku bulan

Mavi Marmara olayı sonrası İsrail ile, yine 2013 yılında gerçekleşen Mısır'daki askeri darbe sonrası Mısır ile ilişkilerinin gerginleşmesi, bir taraftan GKRY'nin bu anlamda siyasi ittifak kurmasının zeminini kolaylaştırırken, diğer taraftan Türkiye'nin haklarını korumak için g artırımına yönelmesine neden olmuş görünmektedir.

3. Doğu Akdeniz Doğu Gaz İhraç Projeleri ve EMGF

EMGF'nin gündeme gelmesinde ön planda olan bir etken bölgedeki hidrokarbon keşifleri ise diğer etken de söz konusu kaynakların uluslararası pazarlara erişimi maksadıyla planlanan projelerdir. Bu nedenle EMGF'nin derinlemesine analiz edilebilmesi için bu projelere de değinmek gerekmektedir.

Doğu Akdeniz'de keşfedilen doğu gaz sahalarından 2011 yılında İsrail'in keşfettiği Leviathan (606 milyar m³) ve 2015 yılında Mısır'ın keşfettiği Zohr sahası (850 milyar m³) bölgede bulunan en büyük sahalardır. Diğer sahalarda rezerv itibariyle daha kk ölçekli sahalardır (Tablo 1.). Ayrıca keşfedilmiş olan sahalarda mevcut deniz yetki alanları sınırları itibariyle birbirine yakın konumda bulunmaktadır. Bu açıdan doğu gazın uluslararası pazarlara ulaştırılmasında finansal kaynakların verimli kullanımını sağlayacak ortak projeler gündeme gelmiştir (Karagl ve zdemir, 2017, s. 45-62). Doğu gaz kaynaklarının işletilmesinde krlılığı da artıracığı düşüncesiyle bölge lkeleri arasında ortak hayata geçirilecek boru hatlarının dışında, elektrik santralleri, sıvılaştırılmış doğu gaz (Liquefied Natural Gas – LNG) tesisleri veya sıkıştırılmış doğu gaz (Compressed Natural Gas – CNG) tesisleri ve bu maksatla kullanılabilir depolama terminaleri ve limanların inşası gibi projeler doğu gaz keşiflerinin artması ile birlikte çeşitli platformlarda tartışılmıştır.

Bölge lkelerinden Libya ve Mısır, son dönemde Doğu Akdeniz'de doğu gaz kaynaklarının keşfine kadar olan sürede ihracat pozisyonunda olan ülkelerdir. Mısır, 2005 yılında hizmete giren, Akdeniz kıyısında yer alan İdku ve Damietta LNG tesisleri aracılığıyla 2008 yılında 14 milyar m³ LNG ihracatı (BP, 2019, s. 40) gerçekleştirmiştir. Üretim artan i talebi karşılayamaması nedeniyle, azalan ihracat 2015 yılında durmuş ve tesisler tl hale gelmiştir. 2015 yılında 850 milyar m³ rezervli Zohr sahasının keşfi ile tekrar net ihracat pozisyonuna gelen Mısır, bu sahadan üretim başlaması sonrası İdku'daki tesis aracılığıyla 2018 yılında 2 milyar m³ (BP, 2020, s. 42) seviyesinde ihracat gerçekleştirmiştir. Mısır'ın sahip olduğu LNG tesislerinin kapasitesi 12,2 Mtpa'dır (International Gas Union, 2020, s. 33). Her ne kadar Damietta'daki tesis, ortaklar ve Mısır hükümeti arasında hukuki sorunlar zlemediği (International Gas Union, 2020, s. 48) için henüz faaliyete başlamamış olsa da Mısır'ın kendi gazı ile birlikte evre lkelerin kaynaklarını da bu tesisler aracılığı ile uluslararası pazarlara ulaştırma imkânı bulunmaktadır.

Doğu Akdeniz doğu gaz kaynaklarını uluslararası pazarlara ulaştıracak projeler arasında Mısır LNG tesisleri, maliyet ve kısa sürede hayata geçirilebilme imkânı açısından ön plana kmaktadır. Ayrıca LNG seçeneği küresel pazarlara erişim sağlayacak olması açısından belirli bir pazara yönelik boru hattına göre esnekliğe sahiptir (Karagl ve zdemir, 2017, s. 41). Bölgedeki sorunlar nedeniyle boru hatlarına göre sabotaj tehdidinden daha uzak olması da LNG seçeneğini değerli kılmaktadır. Söz konusu seçenek Mısır tarafından, bölgesel bir enerji merkezi olma hedefine hizmet edecek olması açısından da desteklenmektedir. GKRY ile Mısır 19 Eylül 2018 tarihinde Kıbrıs'ın güneyindeki Afrodit gaz sahasından çıkarılan gazın denizaltı boru hattı

ile İdku’daki LNG tesisine iletilmesi konusunda anlaşmıştır (Stratejik Düşünce Enstitüsü, 2019, s. 24). Ayrıca İsrail’in Tamar ve Leviathan sahalarından Mısır LNG tesislerine doğrudan gaz akışının sağlanması konusunda görüşmeler devam etmektedir.

Mısır’ın altyapı imkanları ile ilgili boru hatlarına da değinmek yerinde olacaktır. Bu kapsamda Mısır doğal gazını Ürdün, Lübnan ve Suriye’ye ihraç etmek için planlanan Arap Doğal Gaz Boru Hattının (Arab Gas Pipeline – AGP) önemli bir yeri bulunmaktadır. 2001 yılında Mısır ve Ürdün arasındaki görüşmelere sonradan Suriye ve Lübnan’ın da dahil olmasıyla şekillenen 1200 Km uzunluğundaki hat, Mısır’ın Akdeniz kıyısındaki El-Arish şehrinden başlayıp, Akabe körfezini geçerek, Ürdün’ün Akabe şehrine, oradan Suriye’de Humus’a ve Lübnan’a uzanmaktadır. Aşamalı olarak faaliyete geçen hattın, Akabeye kadar olan bölümü 2003 yılında tamamlanırken, Humus’a ulaşması 2008 yılında gerçekleşmiştir. Ancak Hattın özellikle Sina Çölü geçişine ve Arish besleme hattına gerçekleştirilen sabotajlar nedeniyle gaz akışı kesintiye uğramış ve Lübnan 2010 yılı sonrasında hattın düzenli gaz alamamıştır. Arap Baharı ile birlikte Mısır’da yaşanan istikrarsızlık, Suriye iç savaşı ve Mısır’ın gaz üretimindeki düşüş, hattın düzenli kullanımına imkân vermemiştir (Arab Gas Pipeline, 2020). Mısır, yıllık toplam 10,3 milyar m³ kapasiteli hattı kullanarak, Eylül 2018’den itibaren yeniden Ürdün’e gaz ihracına başlamıştır (Adel, 2019). Hattın Türkiye’ye ulaştırılması ve Nabucco Doğal Gaz Projesine bağlanması için yapılan görüşmelerden yukarıda bahsedilen olumsuz ortam ve Nabucco projesinin önündeki engeller nedeniyle bir sonuç alınamamıştır.

Mısır’a avantaj sağlayan bir diğer doğal gaz boru hattı Arish (Mısır) – Ashkelon (İsrail) arasında deniz altından uzanan 90 km uzunluğundaki hattır. İsrail ve Mısırlı gaz şirketlerinin ortak olduğu Doğu Akdeniz Gaz Şirketi (East Mediterranean Gas Company – EMG)’ne ait olan hat, Mısır’dan İsrail’e gaz iletmek üzere 2008’de faaliyete geçmiştir. Aralık 2011’de boru hattına düzenlenen saldırılar sonrası İsrail’e gaz akışı kesilmiştir (Sanger-Weaver, 2012). İsrail’in Doğu Akdeniz’de gerçekleştirdiği doğal gaz keşifleri sonrası bu boru hattının, İsrail’den Mısır’a ters yönde gaz akışı sağlamak üzere revize edilmesi gündeme gelmiştir. İsrail’in en büyük doğal gaz sahaları Tamar ve Leviathan’ın işletmecileri olan Delek Drilling ve Noble Energy ile alıcı konumundaki Mısırlı Dolphinus Holdings, Eylül 2018’de EMED adı altında bir girişim kurarak boru hattına ortak olmuştur. Boru hattından 15 yılda İsrail’den Mısır’a 85,3 milyar m³ gaz ihracı gerçekleştirilmesi öngörülmüştür. Hattın son olarak kapasitesinin 7,5 milyar m³ düzeyine ulaştığı ancak 9 milyar m³ seviyesine çıkarılmasının da mümkün olduğu bilinmektedir (Samir, 2019). İsrail Enerji Bakanı Yuval Steinitz 15 Ocak 2020 tarihinde Leviathan’dan gaz ihracının başladığını açıklamıştır (Lewis ve Rabinovitch, 2020). Gaz ihracının başlaması vesilesiyle, İsrail Cumhurbaşkanı Reuven Rivlin, Mısır Cumhurbaşkanı Abdel Fattah el-Sisi’ye gönderdiği mektupta; doğal gazın iki ülkeyi ve halklarını birbirine bağladığını belirterek barışa yapılan katkıya dikkati çektikten sonra iki devletin arasındaki diplomatik bağları stratejik bir değer olarak gördüklerini ifade etmiştir (Israel Ministry of Foreign Affairs, 2020a). İki ülke ilişkilerinde stratejik önemde görülen doğal gaz ticaretinin gerçekleştiği boru hattı faaliyete geçmesinden çok kısa bir süre sonra, 2 Şubat 2020 tarihinde silahlı grupların saldırısına uğramıştır (The Times of Israel, 2020).

İsrail, mevcut gaz rezervleri ve tüketim rakamları itibarıyla net ihracatçı pozisyonunda bulunmaktadır. Ancak ulusal gaz rezervlerinin İsrail’in stratejik serbestisi ve kendi enerji ihtiyaçları için vazgeçilmez olduğu konusunda uyarıların ardından bir hükümet politikası geliştirmek için oluşturulan bakanlıklar arası “Tzemach” komitesinin 2012 raporuna göre; gaz rezervlerinin yüzde 50’sine kadar ihraç edilebileceği ortaya konulmuş, 2018 yılında “Adiri”

Komitesinin ileriye yönelik yaptığı perspektife göre de; gaz tüketiminde beklenen artış (2040 için 35 milyar m³) ve elektrik üretiminde kömürden gaza dönüşümün bir sonucu olarak, 2030 sonrası İsrail’de gaz sıkıntısı yaşanabileceği öne sürülmüştür (Wolfrum, 2019, s. 2). Dolayısıyla İsrail, gaz ihracatını stratejik güvenlik kaygılarıyla kontrollü tutmaya çalışmaktadır.

Mısır’ın kendi ihtiyacını karşıladığı dikkate alınırca, İsrail’in keşfettiği doğal gaz için en yakın ve büyük pazar Türkiye’dir. Ceyhan’a dönecek boru hattı vasıtasıyla gazın Türkiye’ye getirilmesi ve buradan Avrupa’ya gönderilmesi ile ilgili projeler uzun süre gündemde olmuştur (NTV, 2019). Ancak son on yıldır Türkiye – İsrail ilişkilerinde yaşanan ciddi sıkıntılar bu projelerin hayata geçmesine imkân tanımamıştır.

Elektrik üretiminin %80’lere varan oranda doğal gaza bağlı olduğu Ürdün, Doğu Akdeniz’de doğal gazın bulunmasıyla yeni ithalat seçeneklerine kavuşmuş, Nisan 2015’te İsrail hükümeti, Tamar sahasından Ölü Deniz yakınlarındaki Arab Potash Company ve Jordan Bromine Company isimli iki Ürdünlü sanayi şirketinin enerji santrallerine cüzi miktarlarda (0,12 milyar m³) yakıt sağlamak için doğal gaz tedarik anlaşmasını onaylamıştır (Henderson, 2015, s. 8). Ayrıca 2016 yılında Leviathan sahasının ortaklarından Noble Energy ile Ürdün’ün devlet kuruluşu NEPCO arasında yapılan anlaşma gereği 1 Ocak 2020 tarihinde Ürdün’e gaz akışı başlamıştır. Her ne kadar İsrail’den Ürdün’e gaz akışı başlamış olsa da "Düşmanın gazı bir işgaldir. Gaz anlaşması kahrolsun" sloganlarının atıldığı protesto gösterilerinin ardından Ürdün Meclisi 19 Ocak 2020 tarihinde İsrail’den Ürdün’e gaz ithalatını yasaklayan yasa tasarısını oy birliğiyle onaylamıştır (Al-Khalidi, 2020). Meclis kararının 15 Ocak 2020 tarihinde EMGF’nin kuruluş tüzüğüne resmen onaylanmasından 4 gün sonra alınması dikkat çekmektedir. Yasaklama kararına rağmen cezai hükümleri nedeniyle gaz ihracının devam edeceği değerlendirilmektedir.

Bölge doğal gaz kaynakları ile ilgili en önemli projelerden birisi de Kıbrıs adası, Girit ve Yunanistan Mora yarımadası üzerinden İtalya’ya uzanması öngörülen EastMed boru hattı projesidir. GKRY, Yunanistan, İsrail ve İtalya tarafından, 27 Şubat 2017 günü Tel Aviv’de proje çalışmalarıyla ilgili mutabakat sağlandığı açıklanmıştır (Cyprus News Agency, 2019). Maliyeti 6,2 milyar Euro olarak öngörülen projenin 10 milyar m³ kapasitede olacağı ve gerekirse kapasitenin iki katına çıkarılabileceği hesaplanmaktadır (The Ministry of Energy, t.y.). 2 Ocak 2020 tarihinde İsrail, Yunanistan ve GKRY bakanlarının katıldığı proje imza törenine İtalya katılmamıştır. Projenin imzalanması dolayısıyla Türkiye Dışişleri Bakanlığınca; “Türkiye’yi ve Kıbrıs Adası’nın doğal kaynakları üzerinde eşit haklara sahip olan Kıbrıs Türklerini yok sayan hiçbir proje başarılı olamayacaktır.” şeklinde tepki gösterilmiş, doğal gazın Avrupa’ya iletilmesinde en ekonomik ve güvenli güzergâh Türkiye olmasına rağmen iş birliği kapılarının kapatılması kirli hesap olarak nitelenmiştir (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2020a).

Projenin gerçekleşmesi halinde, AB’ye yapılan bağlantı nedeniyle İsrail’e güvenli bir satış pazarı sağlama olanağı bulunmaktadır. İsrail Enerji Bakanı Steinitz’e göre proje, Arap ülkelerini İsrail’i siyasi baskı altına alma fırsatından mahrum bırakacaktır. Bununla birlikte, EastMed projesi ile İsrail, GKRY ve Yunanistan’ın, AB gaz piyasasına özel erişim hakkına sahip olmaları, EMGF ile sağlanmaya çalışılan Doğu Akdeniz’deki ortak gaz piyasasının ekonomik ve politik potansiyeline olumsuz etki edebilecektir (Wolfrum, 2019, s. 4).

Avrupa kaynaklarının yalnızca yenilenebilir enerjilere harcanmasını isteyenler tarafından, Avrupa Komisyonu’nun EastMed’e sağladığı mali destek eleştirilmektedir. Bu görüş, İtalya’da 2019 yılında kurulan ve hidrokarbon kaynakların kullanımına karşı olan Beş Yıldız Hareketi’nin

de içinde yer aldığı bazı koalisyon hükümeti üyelerince de paylaşılmaktadır. İtalya'nın projeye son anda mesafeli durmasının hükümet içindeki bu eleştirilerden kaynaklandığı değerlendirilmektedir. Projeyi, Rus gazının muhtemelen bu hattan sağlanacak gazdan daha ucuz olacağı düşüncesiyle gereksiz olarak da görenler bulunmaktadır. Ayrıca İspanya'nın da projeye olumlu yaklaşmadığı bilinmektedir. Keza İspanya, AB'nin en yüksek LNG yeniden gazlaştırma kapasitesine (% 39) sahiptir ve AB parasının ilk etapta istemediği bir projeye harcanmasına karşı durmaktadır (Navon, 2019). Yüksek maliyete bağlı finans problemleri, deniz tabanının yapısından kaynaklı zorluklar, son dönemde Türkiye'nin hattın kıta sahanlığından geçmesine izin vermeyeceği yönündeki açıklamaları nedenleriyle önünde belirsizlikler bulunan projenin, başladıktan sonra 4-5 yıllık sürede tamamlanması öngörülmektedir.

Mısır Parlamentosu Enerji Komitesi Danışmanı Tharwat Hassane, Mısır'ın yaklaşımını, EastMed projesini “siyasi bir manevra” sözleri ile niteleyerek ortaya koymuştur (El Baz, 2017). GKRY bir taraftan İsrail ve Mısır ile EastMed boru hattı projesini gerçekleştirmeye çalışırken, diğer taraftan Afrodit sahasındaki gazı Mısır LNG tesisleri üzerinden ihraç etme konusunda da çalışma yürütmektedir. (Henderson, 2019).

LNG'nin tercih edilmesinde belirleyici unsurlardan birisi, boru hatlarına göre daha esnek pazarlama imkânı sağlamasıdır. Ancak yine de Avrupa'ya uzanan ve ucuz gaz temin eden Rus boru hatları ile nasıl rekabet edebileceği soru işaretidir. Rekabet unsuru ile birlikte zaman zaman Mısır'da istikrarsız ortamların oluşması ve boru hatlarına yapılan saldırılar, tarafları tek bir seçenekten uzak durmaya yöneltmektedir. Bu nedenle boru hattı seçeneğinin, LNG seçeneği ile birlikte ilerleyeceğini söylemek isabetli olacaktır.

4. Entegre Gaz Altyapısından (EMIGI), Gaz Forumuna (EMGF)

Doğal gaz kaynaklarından ortak faydayı artırma yanında, bir takım siyasi amaçları da sağlayabilecek olan söz konusu doğal gaz pazarlama projeleri zaman içinde gelişme göstermiştir. İsrail Enerji ve Su Kaynakları Bakanlığı eski Genel Müdürü Zemach'ın, ortak altyapı projeleriyle ilgili gayretleri bu düşüncenin sonucudur. Zemach, ortak altyapı projelerinin uluslararası çatışmaları çözmek için siyasi hamlelerin yerini alamayacağını belirtmekle birlikte, enerji iş birliğinin güven sağlamada katkı sağlayabileceğini savunmaktadır. Zemach, 2016 yılında, bölgedeki kök salmış siyasi sorunları da dikkate alarak, bölgesel iş birliğini teşvik etmek için tasarlanmış bir girişim önermenin gerçekçi görünmeyeceğinin farkında olmakla beraber, ABD ve Avrupa Birliği'nin aktif desteğiyle bölgedeki diğer ülkelerle enerji iş birliği için olası düzenlemeler yapmaya büyük önem vermiştir. Zemach, bölgesel veya alt bölgesel ölçekte ortak projeler kapsamında "Arap Doğal Gaz Boru Hattı", "El-Arish-Ashqelon Boru Hattı" ve "Trans Arap Boru Hattı" örneklerindeki deneyimlerden de istifade edilerek, Doğu Akdeniz Entegre Gaz Altyapısı (The Eastern Mediterranean Integrated Gas Infrastructure – EMIGI) ile geçmişteki hatalardan kaçınılabileceği ve bölgenin kalkınmasına ilişkin ortak bir vizyonun teşvik edilebileceğini ileri sürmüştür. Ona göre iş birlikçi bir yaklaşıma doğru ilk hareket, potansiyel ortak altyapı tesislerinin fizibilite çalışması olacaktır. Bu sayede esneklik ve ölçek ekonomisinin ortaya çıkaracağı ortak faydalar önemli görülmektedir. Zemach, ileri sürdüğü maksatları sağlamak için bir Güney-Kuzey veya Mısır-Türkiye eksenini ve bir Doğu-Batı eksenini içeren, üretim kaynaklarından pazarlara karşılıklı bağlantı ve esnek gaz akışını destekleyecek EMIGI'nin kurulmasını önermiştir. Zemach'ın önerileri arasında, bölgesel gaz entegrasyonunun profesyonel yönlerini kapsayacak şekilde gaz piyasası entegrasyonu için özel

bir forum kurulması da yer almıştır. Bu forum aynı zamanda enerji bakanlıkları, ulusal dzenleyici makamlar ve iletim sistemi operatörleri arasında koordinasyon için bir çerçeve sağlayacaktır. Forum ayrıca ilgili ađ kodlarının ve diğer teknik gereksinimlerin ortak uygulanmasını da denetleyecektir. 1952’de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu’nun kurulması bu aşamada bölge ölkelerine hidrokarbon iş birliği için örnek olarak sunulmuştur (Zemach, 2016, s. 1,7).

Zemach’ın belirttiği şekilde İsrail – Mısır arasında mevcut altyapılardan istifade edilmesi yönünde bir girişimin ortaya çıkması uzun sürmemiştir. Mısır ve İsrail arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesi sonrası 2018’de İsrail’in Akdeniz gazından 15 milyar dolarlık bir gaz ihraç anlaşması yapılması bu kapsamda değerlendirilmektedir.

Mısır, Yunanistan ve GKRY, Ekim 2018’de bir Doğu Akdeniz Gaz Forumu kurma kararı almıştır. Bu karar uyarınca; merkezi Kahire’de olacak forum, “EastMed gazı” üreten (Doğu Akdeniz’de gaz üreten ölkeler kastedilmiştir) ve ithal eden tüm ölkeleri ve transit ölkeleri kapsayacağı belirtilmiştir (State Information Service, t.y.).

5. EMGF’nin Kurulması

Ekim 2018’de alınan karar sonrası, Mısır Petrol ve Maden Kaynakları Bakanı Tarek El Molla’nın daveti üzerine GKRY, Yunanistan, İsrail, İtalya, Ürdün ve Filistin enerji bakanları, EMGF’nin kurulmasını görüşmek üzere 14 Ocak 2019’da Kahire’de bir araya gelmiştir. Toplantıyla ilgili yayınlanan bildiriye (Press and Information Office, 2019a) göre; bakanlar, Doğu Akdeniz’deki önemli açık deniz gaz keşiflerinin, bölgenin enerji ve ekonomik kalkınması üzerinde derin bir etkiye sahip olacağını ve yeni keşiflerin ve önemli gaz sahalarının kullanımının bölgenin enerji güvenliği için hayati önem taşıdığını kabul etmişlerdir. Ayrıca Doğu Akdeniz ölkeleri arasında karşılıklı anlayış ve ortak enerji sorunları ve çıkarları hakkında farkındalık sağlamak için uluslararası hukuk bazında Doğu Akdeniz’de bölgedeki potansiyel üreticiler de dahil olmak üzere gaz üreticileri, alıcılar ve transit ölkelerin iş birliğinin gerekliliğini teyit etmişlerdir. Forum’un ortak çıkarlarını ve hedeflerini paylaşan, gaz rezervine sahip herhangi bir Doğu Akdeniz ölkesinin, bir gaz üreticisinin, tüketici veya geçiş ölkesinin gelecekte katılabileceği de bildiride yer almıştır.

Bildiride üretici ölkeler dışında alıcı ve transit ölkelerin de EMGF kapsamında sayılış olmasına rağmen sadece Yunanistan’ın transit ölkeler olarak, Ürdün ve İtalya’nın da alıcı ölkeler kapsamında toplantıya davet edilmiş olması, Forum’un belli bir stratejinin parçası olduğu izlenimi vermektedir. Sonradan katılması muhtemel ölkelerin başlangıçta belirlenen kuralları kabul etmeleri halinde Forum’a dahil edileceğinin belirtilmesi, kuralların belirlenmesi konusunda söz haklarının olmaması anlamına gelmektedir. Bu durum Forum’un, yine bildiride geçen; bölgenin gaz potansiyelini verimli bir şekilde kullanmak amacından ziyade önceden belirlenmiş bir planı uygulamaya yönelik kurgulandığını ortaya koymaktadır.

EMGF’nin kurulması yolundaki bu ilk toplantıda Doğu Akdeniz Gaz Forumu’nu kurma niyetleri beyan edilirken, mevcut altyapılarını kullanma ve gerekli olanları inşa etme niyetleri de ayrıca vurgulanmıştır. Burada mevcut altyapılardan Mısır’ın LNG ve boru hattı imkanlarının kastedildiği anlaşılmaktadır. Toplantı bildirisinde öne çıkan diğer konular ise arz ve talep güvenliği, optimize edilmiş kaynak geliştirme ve altyapı maliyeti, rekabetçi fiyatlandırma ve

geliştirilmiş ticari ilişkiler yoluyla üyelere fayda sağlayan bölgesel bir gaz piyasasının oluşturulmasıdır.

Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nun kuruluşunu ele alan ikinci bakanlar toplantısı Mısır Petrol ve Maden Kaynakları Bakanının daveti üzerine 25 Temmuz 2019'da Kahire'de gerçekleşmiştir. Toplantıya katılan İsrail, GKRY, Mısır, İtalya, Filistin ve Yunanistan enerji konularından sorumlu bakanlar ile Ürdün Bakan temsilcisinin kurucu bakanlar olarak anılması kararlaştırılmıştır. ABD Enerji Bakanı, Avrupa Birliği Enerji Genel Müdürü, Fransa ve Dünya Bankası temsilcilerinin toplantıya özel konuk olarak katılması EMGF oluşumuna verilen desteği göstermesi açısından önemlidir. Kurucu Bakanlar, özel sektör katılımına izin vermek için Gaz Endüstrisi Danışma Komitesi (Gas Industry Advisory Committee - GIAC) 'nin kurulmasını da toplantıda onaylamıştır. Toplantıda bakanlar, mevcut Doğu Akdeniz gaz rezervlerinden ve gelecekteki keşiflerden yararlanmayı kolaylaştırmak için mevcut altyapıyı kullanmak ve altyapılar geliştirmek için iş birliği yollarını tartışmıştır (Press and Information Office, 2019b). Yine Türkiye ve Lübnan'ın katılmadığı toplantılarda, Forum'u uluslararası örgütlenme seviyesine yükseltme taahhüdünde de bulunulmuştur (Anadolu Ajansı, 2019).

16 Ocak 2020 tarihinde Kahire'de gerçekleşen, üçüncü EMGF bakanlar toplantısına da Avrupa Birliği ve Dünya Bankası temsilcileri katılım gösterirken, ABD ve Fransa'dan temsilciler de davetli olarak katılmıştır. Üçüncü Bakanlar Toplantısının özelliği EMGF Tüzüğü'nün onaylanarak Forum'un resmen kurulması yönünde ciddi bir eşiğin aşılmış olmasıdır. Toplantı sonrası yayınlanan bildiriye (Ministry of Petroleum and Mineral Resources, 2020) EMGF'nin uluslararası hükümetler arası bir organizasyon olarak kurulduğu belirtilirken, gaz konusunda yapılandırılmış bir diyalog oluşturmak için bir platform görevi göreceği ve ortak stratejiler ve bölgesel gaz politikaları oluşturmak için gündem belirleyeceği vurgulanmıştır.

22 Eylül 2020, üzerinde mutabakat sağlanan Forum Tüzüğü'nün Kahire'de düzenlenen sanal toplantıda imzalanması ile EMGF'nin resmen kurulduğu tarih olarak kayda geçmiştir. Pandemi nedeniyle video konferans ortamında gerçekleşen toplantıya, Mısır, Yunanistan, GKRY, İsrail, İtalya ve Ürdün temsilcileri haricinde, ABD, Avrupa Birliği ve Fransa gözlemci düzeyinde katılım sağlamıştır (Reuters, 2020). Daha önceki toplantılarda kurucu üye olarak bulunan Filistin'in yetkililerince, devlet başkanı Mahmud Abbas'ın İsrail ile ilişkilerin kesilmesi kararı gereği toplantıya katılmadığı, ancak Forum'dan çekilmesinin söz konusu olmadığı açıklanmıştır (Anadolu Ajansı, 2020). EMGF'nin üye sayısının artırılarak etki sahasının genişletilmesi ve uluslararası örgüt statüsüne çıkarılması ileriye yönelik hedefler arasında bulunmaktadır. Ancak keşfedilmiş ve olası rezerv miktarı dikkate alındığında böyle bir örgütten OPEC etkinliğinde bir sonuç alınması şu aşamada olası görülmemektedir.

6. Aktörlerin EMGF'ye Yaklaşımı

6.1. Foruma Üye Ülkeler

2019 Ocak ayında gerçekleşen ilk toplantıya katılan İsrail enerji bakanı Yuval Steinitz toplantının önemini "Bunun, 40 yıl önce barış anlaşmasının imzalanmasından bu yana Mısır ile İsrail arasındaki en önemli ekonomik iş birliği olduğunu düşünüyorum" sözleriyle ortaya koymuştur (Rohan, 2019). Forum, İsrail tarafından bir ekonomik iş birliği olarak nitelenmiş olsa da Forum'un İsrail için Arap ülkeleriyle siyasi ilişkilerine de etki edecek boyutta önemli görüldüğü anlaşılmaktadır.

Mısır, 2019 yılı verilerine göre 64,9 milyar m³ üretim seviyesi ile hem üretici, hem de 58,9 milyar m³'lük tüketimle büyük bir tüketici ülkedir (BP, 2020). şu ana kadar bölgede keşfedilmiş doğal gaz rezervleri itibarıyla Mısır, Doğu Akdeniz'in en yüksek rezerve sahip ülkesidir (Tablo 1). Mısır'ın sahip olduğu mevcut altyapılar, Mısır'ın EMGF'de baş oyuncu pozisyonunu güçlendirdiği gibi EMGF'de ev sahibi olmasını da sağlamaktadır. Bu itibarla Mısır EMGF'yi, bölgesel enerji merkezi olma hedefine yönelik önemli bir araç olarak görmektedir.

GKRY'nin mevcut doğalgaz rezervlerinin düşük olması tek başına hareket etmesine imkân tanımamaktadır. Bu nedenle, Forum vasıtasıyla geliştirilecek ortak projeler ile bu kaynakların işletilmesinin, ölçek ekonomisinin de etkisiyle verimliliğe etki edeceği beklenmektedir. Ayrıca GKRY, Türkiye'ye karşı birlikte hareket edeceği siyasi bir platformun, Kıbrıs sorununun çıkarları doğrultusunda çözümünde elini güçlendirmesini beklemektedir. Nitekim Platform üyeleri çeşitli vesilelerle bu yönde açıklama yapmaktadırlar (Letter dated 13 February 2018 A/72/760).

Yunanistan öncelikle EMGF içinde yer alarak GKRY'ye klasik desteğini devam ettirmekle birlikte, EMGF'nin geçiş ülkesi olarak, bölge kaynaklarının Yunanistan üzerinden Avrupa'ya nakledilmesi projelerinde yer almakta, böylece enerji koridoru olma hedefini güçlendirmektedir. Aynı zamanda deniz yetki alanını Doğu Akdeniz'de Mısır ve GKRY ile birleştirecek şekilde genişletmek için Forum'dan destek görmeyi beklemektedir. Yunanistan ile Forum üyelerinden Mısır arasında 6 Ağustos 2020 tarihinde imzalanan deniz yetki alanları sınırlandırma anlaşması bu kapsamda değerlendirilmektedir (Letter dated 11 August 2020 A/74/988).

Forum'un bir diğer üye ülkesi İtalya enerji şirketleri ile GKRY ve Mısır'da araştırma ve işletme lisansına sahiptir. Ayrıca Forum, EastMed boru hattı projesinin varış ülkesi olarak planlanan İtalya'ya, şirketlerinin çıkarlarını korumak ve enerji ihraç projelerinde yer almak için avantaj sağlamaktadır.

Ürdün, Arap Gaz Boru Hattı ile hem alıcı hem transit ülke, ayrıca İsrail'den uzanan boru hattının varış ülkesi olarak, Forum'da alıcı ülke kapsamında yer almaktadır. Ürdün'ün Forum'u uygun koşullarda ve güvenli gaz tedariki için bir araç olarak gördüğünü ifade etmek mümkündür.

Filistin, İsrail'in engellemeleri nedeniyle, 2000 yılında keşfedilen Gaza Marine-1 ve Gaza Marine-2 kuyularındaki doğalgazı işletip ekonomisine kaynak yaratmaktan yoksundur. Forum'un geliştirilecek projeler ile Filistin'e bu anlamda imkân yaratacağı beklenmektedir (Harari, 2020).

6.2. EMGF Dışında Bırakılan Bölge Ülkeleri

Türkiye'nin, Forum'un kurucu üyelerinden GKRY ve Yunanistan ile Kıbrıs ve deniz yetki alanları paylaşım sorunları nedeniyle Forum'a davet edilmediği değerlendirilmektedir. Bunun yanında Türkiye'nin Forum'a davet edilmemesinde, Mavi Marmara olayı nedeniyle İsrail ile ve 2013 yılında gerçekleşen darbe nedeniyle Mısır ile ilişkilerinde yaşanan gerginliğin de etkisi görülmektedir.

Forum'un kuruluşunu takiben Türkiye Dışişleri Bakanlığı sözcüsünün "Bu forum, Türkiye'yi Doğu Akdeniz'deki enerji denkleminin dışında bırakma hayalleri kuran bazı ülkelerin

siyasi saiklerle kurdukları, gerçeklikten uzak bir oluşumdur. Bu Forum’un amacı gerçekten iş birliği olsaydı, kuşkusuz Türkiye ve Kıbrıs Türkleri de Forum’a davet edilirdi” (T.C. Dışişleri Bakanlığı, 2020b) ifadesi ile Forum’un iş birliği değil siyasi hedeflerle kurulduğu vurgulanmıştır. Ayrıca bu tür oluşumların bölgede barış ve iş birliğine katkı sağlamaktan uzak olduğu, Doğu Akdeniz’de, içinde Türkiye ve Kıbrıs Türklerinin olmayacağı hiçbir girişimin başarılı olamayacağı belirtilmiştir. Türkiye, bölgeye ilişkin MEB sınırlandırma anlaşmaları ve enerji nakil projelerini olduğu gibi Forum’un oluşumunu da kendisini dışlamaya yönelik siyasi bir proje olarak görmektedir. Belladonna, bölgedeki enerji kaynaklarının jeopolitik boyutlarını ele aldığı çalışmasında, EMGF’de Türkiye’nin yer almayacağı olmasını bir eksiklik olarak değerlendirilmiştir (Belladonna, 2020, s. 11).

Doğu Akdeniz, Türkiye için enerji veya deniz yetki alanları perspektifinin ötesinde bir anlam ifade etmektedir. 1998 yılında kabul edilen Afrika Eylem Planı çerçevesinde Türkiye için artık Akdeniz’i geçmek ve Afrika kıtası için bir vizyon geliştirmek zamanının geldiğini belirtmiştir. Türkiye açısından Akdeniz, Afrika’ya uzanan açılım politikasının doğal suyoludur. Türkiye, uzun yıllara yayılan bir çalışma ile Afrika’da ekonomik, siyasi, diplomatik, kültürel ilişkilerini kuvvetlendirmiştir. Dışlanmaya çalışıldığı EMGF, bu kapsamda Afrika için bir köprübaşı niteliği taşımaktadır. Dolayısıyla Türkiye’nin Doğu Akdeniz’den ve ilgili oluşumlardan dışlanmasını, Afrika açılım politikasına karşı bir tepki olarak da değerlendirmek mümkündür.

Forum dışında tutulan Lübnan, 17 Aralık 2010 tarihinde İsrail – GKRY arasında imzalanan MEB sınırlandırma anlaşmasına tepki göstermiştir (United Nations, 2011, s. 55) AGP ile alıcı pozisyonunda olan Lübnan’ın EMGF’ye dahil edilmemesindeki ana gerekçenin, bu anlaşmayla ortaya çıkan İsrail ile yaşadığı MEB sınırlandırma anlaşmazlığı olduğu değerlendirilmektedir. Lübnan, anlaşma ile belirlenen sınırın kuzey ucunun kendi MEB sahasını ihlal ettiğini ileri sürerek BM’e itirazını bildirmiştir (letter dated 20 June 2011). İki ülke yetkilileri aralarındaki anlaşmazlıkla ilgili gerekirse, kaynaklarını korumak için askeri güç kullanabileceklerini açıkça ifade etmişlerdir. İsrail Ulusal Altyapılar Bakanı Uzi Landau "Sadece hukukun üstünlüğünü değil uluslararası deniz hukukunu korumak için gücümüzü kullanmaktan çekinmeyeceğiz" derken, Lübnan Enerji ve Su Kaynakları Bakanı Jibril Bassil, The Daily Star’a verdiği demeçte, “Beyrut, özellikle de deniz hukukuna tamamen bağlı olduğumuz için onları (Lübnan’ın doğal kaynaklarını) savunmaya kararlıdır. İsrail bu hukuku ihlal ederse bedelini ödeyecek” (Mostafa, 2016) karşılığını vermiştir. Lübnan’ın, Fransız Total, İtalyan ENI ve Rus Novatek şirketlerinden oluşan konsorsiyuma, 2018 yılında 4 ve 9 nolu parsellerde verdiği arama iznine İsrail sert tepki göstermiştir. 9 nolu parsel’in %8’i Lübnan - İsrail anlaşmazlık bölgesinde bulunmaktadır. Bu nedenle konsorsiyum bu parselde arama kuyusunun tartışmalı alandan uzak bir noktada olacağını açıklamak durumunda kalmıştır (Total, 2018).

Lübnan ile İsrail arasındaki deniz yetki alanları anlaşmazlığının diyalog yoluyla çözümü konusunda ABD, iki ülke arasında bir süredir girişimde bulunmaktadır. 2019’un ikinci yarısındaki çabalar henüz sonuç vermemiş olsa da anlaşmazlığın sona ermesi sonrası Lübnan deniz sahalarındaki araştırmaların artacağı ve Lübnan’ın da EMGF’ya katılımının mümkün olduğu öngörülmektedir (Weiss, 2019, s. 9).

Bölge ülkelerinden KKTC’nin, diğer devletler tarafından tanınmaması, Libya ve Suriye’nin ise halen süren iç savaş nedeniyle Forum’a davet edilmediği değerlendirilmektedir.

Forum'un dışında tutulan Türkiye, KKTC, Lübnan, Suriye ve Libya'nın bir oluşuma gitmesi ilk akla gelen karşı tepki olarak grlmektedir. Bu beş ülkenin de deniz yetki alanlarında hidrokarbon kaynaklara sahip olduğuna dair kuvvetli göstergeler bulunmaktadır. Bu lkeler arasında ortak bir yaklaşımın doğması önündeki en büyük engel Lübnan, Suriye ve Libya'da yaşanan siyasi istikrarsızlıktır.

6.3. Bölge Dışı Aktörler

EMGF kurulmadan önce bölgesel iş birliği kapsamında Amerika Birleşik Devletleri'nin bölgesel arabuluculuk rolünün; mtfeviklerinin ekonomik ve fiziksel güvenliğini güçlendirme, bölgeyi küresel pazarlarla entegre etme ve ABD vatandaşlarının güvenliğini ve ABD şirketlerinin başarisını sağlama gibi birkaç açıdan fayda sağlayacağı değerlendirilmiştir (Zhukov, 2013). ABD'nin EMGF'ye olan desteğinin ipuçlarını veren bu görüş kapsamında ABD, Doğu Akdeniz'de demokratik bir blok oluşmasını, İsrail, GKRY ve Yunanistan'ın birbirine bağlamasını ve İsrail ile Mısır arasındaki diyalğu güçlü bir şekilde desteklemektedir. ABD, zel / kamu ortaklığı programları ve teknolojik transfer yoluyla Mısır'ın enerji üretimi, depolama ve dağıtım kapasitesinin güçlendirilmesini sağlamaya çalışmaktadır. Doğu Akdeniz gazının Avrupa Birliği'nin Rusya'ya bağımlılığını azaltacak bir etken olması da ABD açısından stratejik önemde grlmektedir (Belladonna, 2020, s. 11).

ABD'nin, söz konusu hedefleri için bir platform olarak grdğu EMGF'nin oluşmasında hem ara bulucu hem de yönlendirici etkisi olduğu değerlendirilmektedir. ABD'nin Lübnan – İsrail deniz yetki alanları anlaşmazlığında ara buluculuk yapması ve ABD Dışışleri Bakanı Pompeo'nun 20 Mart 2019 tarihinde EastMed projesinin ele alındığı, İsrail-Yunanistan ve Güney Kıbrıs Rum Yönetimi l zirvesine katılması (Israel Ministry of Foreign Affairs, 2020b) bu kapsamda grlmektedir.

EMGF sonuç bildirgelerinden, Forum'un meydana getirilmesinde, ekonomik iş birliği beklentilerinin ötesinde siyasi kaygıların da etken olduğu anlaşılmaktadır. EMGF'nin ABD tarafından Doğu Akdeniz'de oluşturulmaya çalışılan siyasi ittifakın bir parçası olduğunu en somut şekilde ortaya koyan olgu, 10 Nisan 2019 tarihinde Demokrat Senatör Robert Menendez tarafından sunulan Doğu Akdeniz Güvenlik ve Enerji Ortaklığı Yasası (Eastern Mediterranean Security and Energy Partnership) başlıklı tasarıdır (GovTrack, 2020). Tasarıda; Yunanistan değerli bir NATO yesi, İsrail ve GKRY önemli ortaklar olarak sayılmaktadır. Ayrıca üç ülkenin "Doğu Akdeniz ve geniş Orta Doğu'daki dış etkilere karşı savunma" konusunda anlaştıkları vurgulanmaktadır. Tasarı Yunanistan, GKRY ve İsrail arasında enerji güvenliği iş birliğini derinleştirmek için ortaklar ve mtfeviklerle diplomatik çabaları desteklemeyi bir politika olarak belirlemektedir. Yunanistan'da Amerikan askeri varlığını artırmak, GKRY'ye silah ambargosunu kaldırmak, iki ülke ile Askeri Eğitim ve ğretim (International Military Education & Training - IMET) programlarını desteklemek ve askeri mali yardımda bulunmak, tasarıda yer alan politikalardan bazılarıdır. Ayrıca tasarı, Doğu Akdeniz Enerji Merkezi (United States-Eastern Mediterranean Energy Center) kurarak bölgedeki çabaların teknolojik ve bilimsel olarak da desteklenmesini öngörmektedir. Tasarının dahil edildiği kanun, 20 Aralık 2019 tarihinde ABD Başkanı Trump tarafından imzalanarak yürürlüğe girmiştir (Public Law 116–94—DEC. 20, 2019). Tasarıyı, Türkiye'yi Doğu Akdeniz'de sınırlandırmaya, bölge lkeleri arasındaki bu yönde siyasi / askeri bir ittifak oluşturmaya ve mevcut iş birliklerini geliştirmeye yönelik bir adım olarak değerlendirmek doğru olacaktır. Buradan hareketle, EMGF'nin siyasi

açından tasarı ile paralel bir anlayışa hâkim olduğu görülmektedir. Dolayısıyla EMGF, ABD’nin çeşitli vesilelerle bölgeye müdahil olmasına imkân tanıyacak bir araç olacaktır.

ABD, İsrail’in klasik olarak desteklenmesi politikasının bir gereği olarak da EMGF’ye destek vermekte, böylece İsrail’in Arap dünyası ile buluşacağı bir zemin yaratılmasına katkı sağlamaktadır. Aynı zamanda El-Sisi yönetimindeki Mısır’ın İran’dan uzaklaştırması ve ABD müttefikleri yanında tutulması konusunda ABD’nin EMGF’den bir araç olarak faydalanacağı da görülmektedir (Navon, 2019).

AB için güvenli ve uygun fiyatlı enerji temininde tedarik kaynaklarının çeşitlendirilmesi kaçınılmazdır. Bu amaca yönelik olarak Avrupa’ya yakın bir konumda bulunan Doğu Akdeniz’de doğal gaz merkezi oluşturulması oldukça makuldür. Bu nedenle Avrupa Birliği bir süredir Kuzey Afrika ülkeleriyle siyasi düzeyde enerji diyalogu içindedir. AB, 2014 yılında hazırlanan Avrupa Enerji Güvenliği Strateji belgesinde, Kuzey Afrika ve Doğu Akdeniz ortaklarıyla yoğunlaştırılmış siyasi ve ticari diyalog içine girerek Güney Avrupa’da bir Akdeniz doğal gaz merkezi oluşturmayı hedef olarak belirlemiştir (European Commission, 2014, s. 16). Ayrıca daha önce 2008 yılında imzalanmış olan mutabakat zaptının yerine, 23 Nisan 2018 ‘de Mısır ile AB arasında stratejik enerji ortaklığı üzerine Mutabakat Zaptı imzalamıştır (Memorandum of Understanding, 2018). Mutabakat zaptında yer alan; AB’nin enerji tedarik kaynaklarını çeşitlendirme amacı ve Mısır’ın Akdeniz’de bir petrol ve gaz merkezi olma ve bunu sürdürme rolünü iki tarafın da desteklediği hususu, AB’nin EMGF’de Mısır’ın pozisyonuna verdiği desteği ortaya koymasından açısından önemli görülmektedir.

AB, bölge ülkeleriyle yakın ortaklık, iş birliği, adaylık veya üyelik ilişkilerine sahiptir. Bu açıdan koordinasyon ve iş birliği maksadıyla EMGF gibi bir mekanizma geliştirmeye yardımcı olmak için iyi bir konuma sahiptir. Kurulacak mekanizmanın, karşılıklı çıkarları tanımlamak ve Doğu Akdeniz’deki petrol ve gaz faaliyetleriyle ilişkili çatışmayı azaltmak için bir araç olması öngörülmüştür. Böylece AB’ye; güvenilir ve erişilebilir enerji kaynakları, enerjide belirli ülkelere daha az bağımlılık ve daha istikrarlı bir çevre sağlanacağı değerlendirilmiştir (Öğütçü ve Jones, 2015). Söz konusu mekanizma aracılığıyla AB’nin bölgede etkinlik kurması da mümkün olacaktır. Bu kapsamda, AB Komisyonu 30 Temmuz 2019 tarihinde yayınladığı Avrupa Komşuluk Enstrümanı (European Neighbourhood Instrument – ENI), Güney Ülkeleri Yıllık Uygulama Programı kapsamında EMGF’nin kurulmasına katkıda bulunmak amacıyla 500.000 Euro doğrudan hibe yapılması kararlaştırılmıştır. Komisyon bu kararı alırken, EMGF’nin bölgedeki gaz üreten ülkeler, alıcılar ve bölgedeki geçiş ülkeleri arasında, gaz endüstrisini ve özel sektörü de içeren alt bölgesel iş birliği için tek resmi platform olmasını esas almıştır (European Commission. 2019).

Çin’in bölgeye yaklaşımını enerji kaynaklarına gereksinimi dışında “Kuşak – Yol Projesi” kapsamında değerlendirmek gerekmektedir. 2013 yılında, Çin Devlet Başkanı Xi Jinping tarafından dile getirilen “İpek Yolu Ekonomi Kuşağı” ve “21. Yüzyıl Deniz İpek Yolu” projeleri Çin’in küresel stratejisinin bir sonucu olarak Çin Hükümeti tarafından her anlamda desteklenmektedir. Türkiye, İpek Yolu Ekonomi Kuşağı içinde yer alan ülkelerden birisi iken Süveyş Kanalı nedeniyle Mısır ve bölgesel olarak Doğu Akdeniz, Deniz İpek Yolu güzergâhı içindedir (Durdular, 2016, s. 79-81). Bu nedenle Çin, Forum’un kuruluşunu yakından takip etmektedir. Bu açıdan ABD ve AB’nin EMGF’ye olan desteğini, Çin’i Doğu Akdeniz’de sınırlama politikası kapsamında değerlendirmek de gerekmektedir.

Rusya'nın EMGF'ye yaklaşımını analiz etmeden önce Rusya kökenli Rosneft şirketinin şu an için Doğu Akdeniz'deki en büyük doğal gaz sahası Zohr'da işletmeci dört ortak şirketten biri olduğunu (ENI %50, Rosneft %30, Mubadala Petroleum %10, BP %10) belirtmek gerekmektedir (ENI, 2019). Dolayısıyla %50 hissesi Rus Hükümetine ait olan Rosneft, EGMF içinde Gaz Endüstrisi Danışma Komitesi'nde yer almaktadır. Daha önce belirtildiği gibi Rusya kökenli Novatek isimli şirket ise Lübnan MEB'inde araştırma yapan konsorsiyum içinde yer almaktadır. Doğu Akdeniz mevcut kanıtlanmış gaz rezervlerinin Rusya'nın AB gaz tedarikindeki payını çok fazla etkilemesi mümkün görülmemekle birlikte, Forum'un oluşumu Rusya tarafından yakından takip edilmektedir. Lübnan ve Mısır deniz yetki alanlarında faaliyet gösteren Rus şirketlerin faaliyetlerini bu kapsamda değerlendirmek mümkündür. Ayrıca Rusya'nın Suriye ve Libya politikası bu bölgedeki enerji kaynaklarında artan bir söz sahipliği potansiyeli sunmaktadır. Dolayısıyla uzun vadede olası ihracat kayıplarını, bölgeden pay alacağı kaynaklarla karşılama imkânına sahip olacaktır. Rusya şu an için EMGF ile ilgili açık bir görüş belirtmeksizin, boru hatlarını Kuzey Akım-2 ve Türk Akım projeleriyle Avrupa'ya uzatmakla meşgul olmaktadır.

Fransa; EMGF toplantılarında gözlemci olarak bulunmuştur. Fransız şirketlerinin Doğu Akdeniz'de hidrokarbon ruhsatı kapsamında çalışmaları bulunmaktadır. Ancak Fransa, bu şirketlerin haklarını korumanın ötesinde bir misyon belirlemiş görünmektedir. Türkiye'nin Akdeniz ve Afrika'da etkinliğinin önüne geçmek bu misyonun en önemli unsuru olarak görülmektedir. Fransa tarafından EMGF, bölge ülkelerini bu hedef etrafında birleştirmeye müsait bir platform olarak görülmektedir. Fransa bu doğrultudaki politikasını desteklemek amacıyla sahadaki varlığını artırma gayreti göstermektedir. Bu kapsamda Fransa, 2013 yılında meydana gelen Mısır'daki darbeyi görmezden gelmiş, GKRY ve Yunanistan'ın münhasır ekonomik bölge iddialarına destek olmuş, 28 Şubat 2007 tarihinde GKRY ile Savunma İş Birliği Anlaşması imzalamış ve bu anlaşmayı, Fransız silahlı kuvvetlerine lojistik destek sağlayacak şekilde genişletilerek 4 Nisan 2017'de güncellemiştir (Lika, 2020, s. 9,10). Fransa ile GKRY, GKRY'nin Evangelos Florakis Deniz Üssü'nün Fransız Donanması tarafından kullanılabilmesi için Fransa'nın maddi desteği ile geliştirilmesi konusunda mutabık kalmışlardır (Stratejik Düşünce Enstitüsü, 2019, s. 16).

7. EMGF'nin Enerji Güvenliğine Etkisi

EMGF'nin doğal gaz ortak altyapıları aracılığı ile üye ülkeler arasında siyasal bir eşgüdüm sağlaması mümkün görülmektedir. Keşfedilen enerji kaynakları ile Doğu Akdeniz'de rekabetten ziyade iş birliği havasının hâkim olması ve EMGF'nin bu anlamda bölge ülkelerini birbirine yaklaştırmasının, AB enerji güvenliğine kayda değer katkı sunması beklenmektedir. EMGF sayesinde gelişen ülkeler arası iş birliğinin, doğal gaz yatırımlarında birtakım maliyetleri ve riskleri azaltma, güven eksikliği yaşayan yatırımcıları cesaretlendirme ve Doğu Akdeniz gazının rekabet gücünü artırarak, yatırımcıların karlılığını iyileştirme gibi sonuçlarının olacağı düşünölmektedir. Aralarında siyasi ve kültürel sorunlar olan bölge ülkelerinin doğal gaz ticareti sonrası diğer alanlarda da ticareti artırmaları beklenmektedir. Bu da bölgede refahı artıracak yeni projelerin geliştirilmesi için uygun atmosfer sağlayacaktır.

Doğu Akdeniz'de keşfedilen enerji kaynaklarıyla ilgili kazan - kazan temelli yaklaşımın mümkün olduğu düşünölmektedir. Türkiye'nin dinamik ve büyüyen bir ekonomiye sahip bir ülke olması, orta ve uzun vadede Avrupa Birliği'nin ithal gaza artan gereksinimi, bölge

ülkelerinin kaynaklarını paraya çevirme arzusu ve birden fazla ihracat seçeneğinin İsrail ve diğer ülkeler için önemi gibi nedenler bu düşünceye temel teşkil etmektedir (Koranyi, 2014, s. 80-82). Küresel pazarda rekabet edebilmek için, özellikle daha ucuz Rus ve Katar gazı ile karşılaştırıldığında, ölçek ekonomisinin gözetilmesi kaçınılmaz görünmekte ve gazı, bölgesel düzeyde satmak, iletim ve depolama maliyetlerini azaltmak ve bölgedeki en büyük iki pazar olan Türkiye ve Mısır’ın artan enerji taleplerinden yararlanmak makul bir yol olarak görünmektedir. Buna rağmen Türkiye’nin EMGF dışında tutularak, yüksek maliyetli projelere yönelmenin ve EMGF’yi siyasi ittifak platformuna dönüştürerek, deniz yetki alanlarının belirlenmesinde Türkiye, KKTC ve Lübnan’ın aleyhinde üye ülkelere destek olmanın, bölge enerji güvenliğini artan düzeyde riske soktuğu değerlendirilmektedir. Türkiye’nin Doğu Akdeniz enerji kaynakları bölgesel iş birliği diyalogundan dışlanması, Doğu Akdeniz Havzası’ndaki enerji kaynakları potansiyelinin tümüyle kullanılması için büyük bir engel olarak görülmektedir (Belladonna, 2020, s. 10-12).

İsrail’de faaliyet gösteren Milli Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü (Institute for National Security Studies – INSS)’nde yapılan bir analizde; Forum’un kurulmasındaki temel hedef enerji iş birliği konuları olarak belirtilmekle beraber, bölge devletlerinin ulusal güvenlikleri açısından önemi konusunda ortak algılarını yansıtan daha geniş jeostratejik süreçlerin de etkisi olduğu vurgulanmaktadır (Winter ve Lindenstrauss, 2019). Ancak Bölge ülkelerinin bir kısmı kurucu üye olarak katılırken, yine bölgede yer alan bazı ülkelerin Forum’un dışında tutulmuş olmasının enerji güvenliği ve bölgedeki diğer güvenlik kaygılarını olumsuz etkileyeceği beklenmektedir.

35 yıldır aktif terörle mücadele eden Türk Silahlı Kuvvetleri, müşterek operasyon kabiliyeti açısından dünyada sayılı ülkeler arasında yer almaktadır. Askeri gücü yanında, G-20’nin kurulduğundan beri üye ülkesi olan Türkiye, artan ekonomik / siyasi etkinliği ile bölgenin güçlü bir ülkesi olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan kendisinin dışlandığı ve egemenlik haklarının gasp edildiği düşüncesi, Türkiye’nin haklarını korumak için gerekirse askeri güç kullanımını bir seçenek olarak masada tutmasına neden olmaktadır. Türkiye’nin bu kapsamda haklarını koruma kaygısıyla yürüttüğü güç gösterisini de içeren politikası GKRY ve Yunanistan’ın başı çektiği ülkelere çatışmacı bir yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Bu açıdan Forum’un, Türkiye’nin çatışmacı olduğu ileri sürülen eylemlerine karşı GKRY için bir tür "savunma kalkanı" da dahil olmak üzere Türkiye karşındaki siyasi ve enerjiyle ilgili konumuna önemli destek sağlayabileceği öne sürülmektedir (Harari, 2019).

Shama’nın (2019), Forum’un özü ile ilgili değerlendirmesi aslında birçok soruya cevap vermektedir. İsrail’in Ürdün, Lübnan ve Mısır ile ilişkilerinde fazla rahatlama tahmin edilmemesi gerektiğini, İsrail – Ürdün gaz anlaşması konusunda Ürdün’de öfke bulunduğunu, öte yandan, Mısır-İsrail ilişkilerindeki gelişmenin sadece resmi düzeyde olduğunu, halkın İsrail’e yönelik hala yaygın antipatisi bulunduğunu belirten Shama’ya göre; “EMGF bölgesel gerilimleri hafifletmek yerine, mevcut sorunları ve kutuplaşmaları sürdürmektedir. Aslında, forum özünde bir Türk karşıtı eksene benziyor. Şikâyetleri ele almayan ya da mevcut güç konfigürasyonlarını yansıtmayan mürekkepli belgeler, bölgesel istikrarı korumak için bir garanti değildir.” (Shama, 2019, s. 10). Buna karşılık İsrail’de de İsrail elektrik şirketine satılan fiyattan daha ucuz bir fiyatla Mısır ve Ürdün’e gaz satılması eleştirilmiştir (Yellinek, 2020).

Tüm bu gelişmeler ışığında Forum; ticari iş birliğinin ötesinde, Türkiye karşıtı siyasi bir ittifak görüntüsü yaratmaktadır. EMGF zemininde yürütülecek Türkiye karşıtı politikaların, Türkiye’nin daha büyük bir deniz yetki alanına sahip olmasını engelleme ve Antalya Körfezi ile

sınırlı bir bölgede durdurma amacının ötesinde, Doğu Akdeniz ülkeleriyle daha yakın iş birliği mekanizmaları kurmasını ve Afrika'da daha fazla etki alanı oluşturmasını da önlemeye yönelik etkileri olacağı değerlendirilmektedir.

Öğütçü ve Jones (2015), gayri resmi bir ortamda, siyasi düşmanlıklardan ve gerilimlerden uzak, entegrasyon ve ortaklığı, anlaşmazlıkların çözümünü, veri paylaşımını, analizi ve kilit paydaşlarla katılımı savunmak için bölgesel bir Doğu Akdeniz Enerji Topluluğu önerirken, Doğu Akdeniz'de siyasetin, çok uzun zamandır enerji kaynaklarının geliştirilmesinin önünde bir engel teşkil etmesine atıf yapmıştır. Bölgesel kamplaşmalar yaratacak bir anlayışla hayata geçirilen EMGF bu anlamda mevcut kaynakların bir an önce geliştirilmesini sağlayacak anahtar rolü görmekten ziyade yeni bir siyasi engel olma potansiyeline sahiptir.

EMGF'nin yarattığı olumlu beklentilere rağmen bölge ülkelerinin sahip olduğu rezervler ve yıllık ihracat tahminleri dikkate alındığında, on yıllar sürmesi beklenen doğal gaz ticaretinin yüzlerce yıllık mazisi olan sorunların çözümünde sınırlı etkiye sahip olabileceği düşünölmektedir.

8. Sonuç

2000'li yıllarda gerçekleşen keşiflerle dünya enerji gündemine gelen Doğu Akdeniz, uzun yıllardır süren siyasi, ekonomik ve kültürel çatışmaların odak noktasında yer almış bir coğrafyadır. Doğu Akdeniz'de keşfedilen hidrokarbon kaynakları, dünya ölçeğinde oyun değiştirici boyutta görölmemekle birlikte, bölge ülkelerinin kalkınması açısından oldukça büyük öneme sahiptir. Doğu Akdeniz'deki söz konusu hidrokarbon kaynaklarının işletilmesinde ortak altyapı yatırımlarından istifade edilmesi yatırımcı şirketlerin karlılığını ve cesaretini artıracak ve kaynakların bir an önce ekonomiye katılmasını kolaylaştıracak bir etkidir. Ancak doğalgaz ihraç projelerinin planlanmasında siyasi yaklaşımların, ekonomik gerekliliklerin önüne geçmesi enerji güvenliğini olumsuz etkileyecek sonuçların doğmasına neden olmaktadır.

Enerji kaynaklarının işletilmesinde ortak bir platform olarak hayata geçirilen EMGF, bir taraftan hegemon güçlerin hâkimiyetini artırmak için destek verdikleri, diğer taraftan olası diğer güçleri engellemek için kullandıkları bir mekanizma olarak da görölebilmektedir. Bu açıdan EMGF sadece ekonomik değil uluslararası sistemik denge üzerindeki etkileri itibarıyla de önem arz etmektedir. ABD'nin doğal gazda AB'nin Rusya'ya bağımlılığını azaltmak, bölgedeki müttefiklerini ve şirketlerini desteklemek gayeleriyle Forum'a destek verdiği görölmektedir. Ancak Türkiye'nin bölgeye yönelik politikalarına da karşı olduğu anlaşılmaktadır. Bu açıdan ABD tarafından desteklenen EMGF'nin, ABD'nin bölgede oluşurmaya çalıştığı siyasi ittifakın bir parçası olduğu değerlendirilmektedir. Bölgedeki enerji kaynakları AB'nin ilgisini bölgeye çektiği gibi aynı zamanda AB'nin bölgeye nüfuz etmesini sağlayacak araç olarak da görölmektedir. AB için Enerji güvenliği açısından EMGF üzerinde etkinlik kurmak her iki bakımdan da kaçınılmaz görölmektedir.

EMGF, mevcut yapısı itibarıyla sorun çözen değil bölgedeki kutuplaşmayı artıran bir göröntü arz etmektedir. Bu durumun arka planında Forum'un oluşmasında Türkiye karşılığının temel argüman olarak paylaşılmasının yattığı değerlendirilmektedir. EMGF zemininde hakkaniyet temelinden uzak ve güç konfigürasyonlarını yansıtmayan bir anlayışla politika geliştirilmesi, dışlanan aktörlerin savunma refleksi ile güç artırımına yönelmesine neden olacaktır. EMGF'nin bölgedeki tüm aktörleri kapsayacak bir yapıya evrilmesi enerji güvenliğine

hizmet edecek bir dönüşüm olacaktır. Aksi durumda bölgedeki dengeleri gözetmeyen bir Forum’un sağlayacağı ekonomik katkılardan mahrum kalınacak ve belki daha büyük sorunların doğmasına neden olunacaktır.

Araştırmacıların Katkı Oranı Beyanı

Yazar, makalenin tamamına yalnız kendisinin katkı sağlamış olduğunu beyan eder.

Çıkar Çatışması Beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Kaynakça

- Adel, M. (2019). Egypt begins gas exportation to Jordan at 290m scf/day. Retrieved from <https://dailynewsegypt.com/2019/10/26/egypt-begins-gas-exportation-to-jordan-at-290m-scf-day/>
- Al-Khalidi, S. (2020). Jordan parliament passes draft law to ban gas imports from Israel. Retrieved from <https://www.usnews.com/news/world/articles/2020-01-19/jordan-parliament-passes-draft-law-to-ban-gas-imports-from-israel>
- Anadolu Ajansı. (2019). Doğu Akdeniz Gaz Forumu bakanlar düzeyinde toplandı. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/-dogu-akdeniz-gaz-forumu-bakanlar-duzeyinde-toplandi/1541691>
- Anadolu Ajansı. (2020). Filistin 'Doğu Akdeniz Gaz Forumu' toplantısına katılmadı. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistin-dogu-akdeniz-gaz-forumu-toplantisina-katilmadi/1981779>
- Arab Gas Pipeline. (2020). Jordan, Syria, Lebanon. Retrieved from <https://www.hydrocarbons-technology.com/projects/Arab-gas-pipeline-agp/>.
- Belladonna, A. (2020). A geopolitical dimension of energy resources in the Eastern Mediterranean. Retrieved from <https://www.trtworldforum.com/workshop/geopolitical-dimensions-of-energy-resources-in-the-eastern-mediterranean/>
- BP. (2019). *BP statistical review of world energy 2019*. Retrieved from <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2019-full-report.pdf>.
- BP. (2020). *BP statistical review of world energy 2020*. Retrieved from <https://www.bp.com/content/dam/bp/business-sites/en/global/corporate/pdfs/energy-economics/statistical-review/bp-stats-review-2020-full-report.pdf>.
- Cyprus News Agency. (2017). *Kıbrıs, Yunanistan, İsrail ve İtalya çalışma grubu EastMed boru hattını destekliyor*. Erişim adresi: <http://www.cna.org.cy/WebNews-tr.aspx?a=a183656ef4174448ad49d6eced14db02>.
- Durdular, A. (2016). Çin'in "Kuşak-Yol" projesi ve Türkiye-Çin ilişkilerine etkisi. *Avrasya Etüdüleri*, 49(1), 77-97. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/avrasya/>
- Ediger, V. S. (2006). *Osmanlı'da neft ve petrol*. Ankara: ODTÜ Yayınları.
- El Baz, M. (2017). *Eastern Mediterranean gas infrastructure: Against Egypt's dreams or pro?*. Retrieved from <https://egyptoil-gas.com/features/eastern-mediterranean-gas-infrastructure-anti-or-pro-egypts-dreams/>.
- ENI. (2019). *A Mediterranean treasure trove*. Retrieved from <https://www.eni.com/en-IT/operations/egypt-zohr.html>.
- European Commission. (2014). *European energy security strategy*. Retrieved from <https://www.eesc.europa.eu/resources/docs/european-energy-security-strategy.pdf>
- European Commission. (2019). *Commission implementing decision of 30.7.2019 on the annual action programme in favour of ENI south countries Part 1 for 2019*. Retrieved from https://ec.europa.eu/neighbourhood-enlargement/sites/default/files/c_2019_5693_eni_regional_aap_part_i.pdf
- GovTrack. (2020). *S. 1102 — 116th Congress: Eastern Mediterranean security and energy partnership act of 2019*. Retrieved from <https://www.govtrack.us/congress/bills/116/s1102>.
- Harari, M. (2019). *Who benefits from the Eastern Mediterranean Gas Forum?*. Retrieved from <https://www.jpost.com/Opinion/Who-benefits-from-the-Eastern-Mediterranean-Gas-Forum-580737>.
- Harari, M. (2020). *The diplomatic potential in developing Gaza's offshore gas field*. Retrieved from <https://mitvim.org.il/en/publication/the-diplomatic-potential-in-developing-gazas-offshore-gas-field-2/>.
- Henderson, S. (2015). Jordan's energy supply options the prospect of gas imports from Israel. *Foreign and Security Policy Paper Series 2015*, 1-12. Retrieved from <https://www.gmfus.org/>

- Henderson, S. (2019). East Mediterranean energy and Middle East peace. *The Washington Institute*. Retrieved from <https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/view/east-mediterranean-energy-and-middle-east-peace>.
- İlhan, S. (1989). *Jeopolitik duyarlılık*. Ankara: TTK Yayınları.
- International Gas Union. (2020). *World LNG report*. Retrieved from <https://igu.org/app/uploads-wp/2020/04/2020-World-LNG-Report.pdf>
- Israel Ministry of Foreign Affairs. (2020a). *Israel opens natural gas pipeline to Egypt*. Retrieved from <https://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2020/Pages/Israel-opens-natural-gas-pipeline-to-Egypt-15-January-2020.aspx>.
- Israel Ministry of Foreign Affairs. (2020b). *PM Netanyahu holds joint meeting with Cyprus Pres. Anastasiades, Greek PM Tsipras and US Secy. of State Pompeo*. Retrieved from <https://mfa.gov.il/MFA/PressRoom/2019/Pages/PM-Netanyahu-holds-joint-meeting-20-March-2019.aspx>.
- Karagöl, E. T. ve Özdemir, B. Z. (2017). *Türkiye'nin enerji ticaret merkezi olmasında Doğu Akdeniz'in rolü*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Kökyay, F. (2019). *Stratejik güç petrol; Türkiye'nin petropolitiği*. İstanbul: Der Yayınları.
- Koranyi, D. (2014). Where there is a will there is a way: Regional cooperation on hydrocarbon development in the Eastern Mediterranean. In A. Gürel, H. Tzimitras and H. Faustmann (Eds.), *East Mediterranean hydrocarbons geopolitical perspectives, markets, and regional cooperation (PCC Report 3/2014)* (pp. 80-82). Nicosia: PRIO Cyprus Centre.
- Letter dated 11 August 2020 from the Permanent Representative of Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General. A/74/988-S/2020/795.
- Letter dated 13 February 2018 A/72/760 from the Permanent Representatives of Cyprus, Egypt and Greece to the United Nations addressed to the Secretary-General.
- Letter dated 20 June 2011 from the Minister for Foreign Affairs and Emigrants of Lebanon addressed to the Secretary-General of the United Nations concerning the Agreement between the Government of the State of Israel and the Government of the Republic of Cyprus on the Delimitation of the Exclusive Economic Zone, signed in Nicosia on 17 December 2010. Retrieved from https://www.un.org/Depts/los/LEGISLATIONANDTREATIES/PDFFILES/communications/lbn_re_cyp_isr_agreement2010.pdf.
- Lewis, A. and Rabinovitch, A. (2020). *Israel starts exporting natural gas to Egypt under landmark deal*. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/israel-egypt-natgas-idUSL8N29K1R8>.
- Lika, I. (2020). *Fransa'nın Doğu Akdeniz'deki tehlikeli oyunu*. Ankara: Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı.
- Lokman, K. (1970). Petrol arama amacıyla memleketimizde uygulanan “offshore – drilling” tekniği hakkında. *Türkiye Jeoloji Bülteni*, 13(1), 1-13. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/tjb>
- Mackinder, H. J. (1943). The round world and the winning of the peace. *Foreign Affairs*, 21(4), 595-605. Retrieved from <https://heinonline.org/>
- Memorandum of Understanding. (2018). *Memorandum of understanding on a strategic partnership on energy between the European Union and the Arab Republic of Egypt 2018-2022*. (2018). Retrieved from https://ec.europa.eu/energy/sites/ener/files/documents/eu-egypt_mou.pdf.
- Ministry of Petroleum and Mineral Resources. (2020). *Declaration of the third ministerial meeting of the East Mediterranean gas forum*. Retrieved from https://www.petroleum.gov.eg/en/media-center/news/news-pages/Pages/mop_16012020_04.aspx
- Mostafa, B. (2016). *Maritime borders in the Eastern Mediterranean*. Retrieved from <https://egyptoil-gas.com/features/maritime-borders-in-the-eastern-mediterranean/>.
- Navon, E. (2019). *The new emerging energy hub in the Eastern Mediterranean*. Retrieved from <https://jiss.org.il/en/navon-the-new-emerging-energy-hub-in-the-eastern-mediterranean>.

- NTV. (2019, Aralık). *İsrail, doğal gaz boru hattı inşası için Türkiye ile müzakerelere hazır iddiası*. Erişim adresi: https://www.ntv.com.tr/dunya/israil-dogalgaz-boru-hatti-insasi-icin-turkiye-ile-muzakerelere-hazir-iddiasi,y5rA0_-zWU2k_I_64zd2BA.
- Öğütçü, M. and Jones, S. (2015). Time to transform the Eastern Mediterranean. Retrieved from <https://www.euractiv.com/section/med-south/opinion/time-to-transform-the-eastern-mediterranean/>.
- Press and Information Office. (2019a). *Cairo declaration establishing The East Mediterranean gas forum*. Retrieved from <https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/EMGF%20Declaration%20final%2014Jan.pdf>.
- Press and Information Office. (2019b). *The second ministerial meeting of the East Mediterranean gas forum*. Retrieved from [https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/newsroom/2019/07/EMGF%20%20Ministerial%20Meeting%20Declaration%20-%2025Jul%202019%20-%201600\(1\)%20\(2\).pdf](https://www.pio.gov.cy/assets/pdf/newsroom/2019/07/EMGF%20%20Ministerial%20Meeting%20Declaration%20-%2025Jul%202019%20-%201600(1)%20(2).pdf).
- Public Law 116-94—DEC. 20, 2019. Retrieved from <https://www.congress.gov/116/plaws/pub194/PLAW-116pub194.pdf>.
- Reuters. (2020). East Mediterranean states formally establish Egypt-based gas forum. Retrieved from <https://www.reuters.com/article/mideast-energy-idAFL5N2GJ228>
- Rohan, B. (2019). *Egypt launches regional gas forum, including Israel in fold*. Retrieved from <https://www.businessinsider.com/ap-egypt-launches-regional-gas-forum-including-israel-in-fold-2019-1>.
- Samir, M. (2019). *EMG pipeline deal nears completion, paving way for Israeli gas export to Egypt*. Retrieved from <https://dailynewsegypt.com/2019/11/03/emg-pipeline-deal-nears-completion-paving-way-for-israeli-gas-export-to-egypt/>.
- Sander, O. (2001). *Siyasi tarih II (1918-1994)*. Ankara: İmge Yayınları.
- Sanger-Weaver, J. (2012). *Egypt, Israel, and the Arish-Ashkelon pipeline controversy*. Retrieved from <https://prospectjournal.org/2012/01/24/egypt-israel-and-the-arish-ashkelon-pipeline-controversy/>
- Shama, N. (2019, September). *The geopolitics of a latent international conflict in Eastern Mediterranean*. Retrieved from <https://studies.aljazeera.net/en/reports/2019/12/geopolitics-latent-international-conflict-eastern-mediterranean-191223074025635.html>.
- Spykman, N. J. (1944). *The geography of the peace*. California: Harcourt Brace and Company.
- State Information Service. (n.d.). *East Mediterranean gas forum*. Retrieved from <https://www.sis.gov.eg/section/52/9458?lang=en-us>.
- Stratejik Düşünce Enstitüsü. (2019). *Doğu Akdeniz'de yükselen gerilim: Siyasi, askeri ve ekonomik açıdan yapılması gerekenler raporu*. Ankara: SDE Savunma ve Güvenlik Koordinatörlüğü. Erişim adresi: <https://www.sde.org.tr/dergi/sd-rapor-dogu-akdenizde-yukselen-gerilim-siyasi-askeri-ve-ekonomik-acidan-yapilmasi-gerekenler-yayini-10417>
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020b). *SC-3, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Hami Aksoy'un Doğu Akdeniz Gaz Forumu'nun uluslararası bir kuruluşa dönüştürülmesine yönelik toplantı hakkındaki soruya cevabı*. Erişim adresi: http://www.mfa.gov.tr/sc_-3_-dogu-akdeniz-gaz-forumu-hk-sc.tr.mfa.
- T.C. Dışişleri Bakanlığı. (2020a.). *SC-1, Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Hami Aksoy'un EastMed projesine ilişkin anlaşmanın imzalanması hakkındaki soruya cevabı*. Erişim adresi: http://www.mfa.gov.tr/sc_-1_-eastmed-projesine-ili%C5%9Fkin-anlasmanin-imzalanmasi-hk-sc.tr.mfa.
- Taşman, C. E. (1949). Petrolün Türkiye'de tarihçesi. *Maden Tetkik ve Arama Dergisi*, 39. Erişim adresi: <https://dergi.mta.gov.tr/>
- The Ministry of Energy. (t.y.). *Export*. Erişim adresi: <http://www.energy-sea.gov.il/English-Site/Pages/Gas%20Markets/Israels-Export-Options.aspx>.
- The Times of Israel. (2020). *Sinai gunmen said to attack Egypt-Israel pipe; Israel says gas flow unhindered*. Retrieved from <https://www.timesofisrael.com/sinai-gunmen-said-to-attack-egypt-israel-pipe-israel-says-gas-flow-unhindered/#gs.gh3j2f>.

- Total. (2018). *Total strengthens its position in the Mediterranean region by entering two exploration blocks offshore Lebanon*. Retrieved from <https://www.total.com/media/news/press-releases/total-strengthens-position-in-mediterranean-region-by-entering-two-exploration-blocks-offshore-lebanon>.
- United Nations. (2004). *Law of the sea bulletin*. No. 54. Retrieved from https://www.un.org/Depts/los/doalos_publications/LOSBulletins/bulletinpdf/bulletin54e.pdf
- United Nations. (2011). *Treaty series, volume 2740 I. Nos. 48386-48414*. Retrieved from <https://treaties.un.org/doc/Publication/UNTS/Volume%202740/v2740.pdf>
- USGS. (2010a). *Assessment of undiscovered oil and gas resources of the Nile Delta Basin province, Eastern Mediterranean*. Retrieved from <https://pubs.usgs.gov/fs/2010/3027/pdf/FS10-3027.pdf>.
- USGS. (2010b). *Assessment of undiscovered oil and gas resources of the Levant Basin province, Eastern Mediterranean*. Retrieved from <https://pubs.usgs.gov/fs/2010/3014/pdf/FS10-3014.pdf>.
- Weiss, I. (2019). *Prospects of Mediterranean gas for the region's stability and EU's energy security*. Retrieved from <https://www.kas.de/documents/284382/284431/Bericht+1-Oil+and+Gas+Middle+East.pdf/0a31b7e7-baca-3b39-a956-ff3cae514fa2?version=1.0&t=1563869107244>
- Winter O. and Lindenstrauss, G. (2019). *Beyond energy: The significance of the Eastern Mediterranean gas forum* (The Institute for National Security Studies (INSS) Insight No. 1133). Retrieved from <https://www.inss.org.il/publication/beyond-energy-significance-eastern-mediterranean-gas-forum/>
- Wolfrum, S. (2019). Israel's contradictory gas export policy. *SWP Comment, Stiftung Wissenschaft und Politik*, 43. 1-4. doi:10.18449/2019C43
- Yaycı, C. (2012). Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanlarının paylaşılması sorunu ve Türkiye. *Bilge Strateji*, 4(6). 1-70. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bs/>
- Yellinek, R. (2020). *Opinion - pipelines and politics: natural gas connects Israel and Egypt*. Retrieved from <https://www.e-ir.info/2020/03/04/opinion-pipelines-and-politics-natural-gas-connects-israel-and-egypt/>.
- Zemach, S. (2016). *Toward an Eastern Mediterranean integrated gas infrastructure?* (Foreign and Security Policy Paper 2016 No. 20). *The German Marshall Fund of the United States*. Retrieved from <https://2016.med.ispionline.it/papers/toward-an-eastern-mediterranean-integrated-gas-infrastructure/>
- Zhukov, Y.M. (2013). *Trouble in the Eastern Mediterranean Sea: The coming dash for gas*. Retrieved from <http://www.foreignaffairs.com/articles/139069/yuri-m-zhukov/trouble-in-the-eastern-mediterranean-sea>

EAST MEDITERRANEAN GAS FORUM IN THE PERSPECTIVE OF ENERGY SECURITY

EXTENDED SUMMARY

Aim of the Study

The Eastern Mediterranean, which has significant importance in terms of geopolitics, increased its value even more with the hydrocarbon resources discovered in the 2000s. While it is estimated that there are 10 trillion cubic meters of natural gas in the region, the proven amount has already reached 2.2 trillion cubic meters. This amount, which constitutes 1,11% of the world's proven natural gas reserves, is far from being a game-changer but has great importance for the economies of the region's countries.

The projects to transport the natural gas to international markets have complicated the current issues even further. Despite being the potential customer closest to the region and having the easiest access to the biggest market that is Europe, Turkey has not been taken into consideration in the planning of these. In determining the projects, political accounts have played a more significant role than commercial benefits. With natural gas export projects, the establishment of the East Mediterranean Gas Forum (EMGF) came to the fore in 2018.

In October 2018, Egypt, Southern Cyprus, and Greece agreed on the establishment of the Eastern Mediterranean Gas Forum. After the decision of the three countries, the first meeting addressing the Forum's establishment, on January 14, 2019, was attended by Egypt, GCASC, Greece, Israel, Italy, Jordan, and Palestine while Turkey, TRNC, Syria, Lebanon, and Libya were not invited. In the meeting, the intention to establish EMGF with the purpose of ensuring the cooperation of gas producers, buyers, and transit countries in the Eastern Mediterranean was put forward. The participation of representatives of the US Minister of Energy, EU Energy Director-General, France, and the World Bank in the second meeting held on July 25, 2019, shows the support given to the Forum's formation. At the third meeting held on January 16, 2020, the EMGF Statute was passed, and the Forum was officially established. It has been stated that the Forum was established as an intergovernmental organization, and it will create common strategies and regional gas policies.

The purpose of this study is to analyze the EMGF's potential to improve cooperation and serve energy security in accordance with its founding purpose, and the regional actors' approach to the Forum.

Literature

After reviewing the Turkish and International literature it has been determined that the subject had only been examined in a narrow sense in studies that analyzed East Mediterranean maritime zones and the discovered hydrocarbon resources in the context of international law and energy security. Especially in Winter and Lindenstraus's (2019) studies on the importance of EMGF, they suggest that natural gas discoveries and Turkey's increasing claims played part in the establishment of the forum.

Methodology

In this study, different from the previous studies, the establishment process of the forum and the factors that affected it will be analyzed in detail with the help of meeting declarations, different actors’ stance towards the EMGF will be presented, and the effects the Forum has on energy security will be examined with the intention of contributing to the literature.

Results and Conclusion

Via the Forum; intentions of the member countries stand out as follows, becoming the energy center for Egypt, breaking the regional loneliness by developing relations with Arab countries for Israel, besides the economic gains ensuring the Cyprus problem being solved in its favor for the Greek Cypriot Administration, becoming the energy corridor for Greece and finding the opportunity to operate the natural gas resources for Palestine. Hence, the member states hope to gain political, as well as economic, benefits from the Forum.

Turkey having problems in its relations with Israel, Egypt, GCASC, and Greece; the Cyprus problem of the TRNC and Lebanon’s disagreements on sharing the maritime jurisdiction with Israel are considered to be the reasons behind said countries not being invited to the Forum. Turkey perceives the Forum as an attempt to exclude Turkey from the Eastern Mediterranean energy equation.